

CEHALETLE SAVAŞ

Asis Dr. Adil TÜRKÖĞLU

UNESCO Genel Direktörü 1965 yılında, Dünyadaki yetişkinlerin beşte ikisinin (800 milyon) okuma - yazma bilmediğini belirtiyordu. Tüm uğraşlara rağmen okuma - yazma bilmeyenlerin sayısı artmaktadır. İlköğretim henüz üniversal olmaktan uzaktır. Gelişmemiş ülkelerdeki süratli nüfus artışı, sorunun çözümlenmesinde en büyük engeldir.

XIX. yüzyılda ilköğretim genelleştirildi ve ülkelerin koşullarına göre zorunlu hale getirildi. XX. yüzyıl başında Avrupada ilköğretimde okullaşma % 40, 50'yi geçmiyordu. 1960'larda gelişmekte olan Afrika ülkeleri, XVIII. yüzyılda Avrupa ülkelerinin ulaştığı düzeye yaklaşamamışlardır. Ama ekonomik gelişmeleri de aynı durumdadır. Çad ve A.B.D.'nin karşılaştırılması, buna en güzel örnektir.

Ekonomik Gelişme

		Aktif Nüfusun Ekonomik Sektörlere Dağılımı			Kişi BaşınaBrüt Milli Gelir
		Tarım	Sanayi	Hizmet	
		%	%	%	
ÇAD	1960	88,3	6,7	5	\$ 56
A.B.D.	1962	7,6	35,2	57,1	\$ 2700

Okullaşma

		1. Devre	2. Devre	3. Devre
ÇAD	1959	12,8	0,25	0,001
A.B.D.	1961	100	90	20

Kaynak : Polgnant, Raymond, l'Enseignement dans les pyas du Marche Commun.

Fakir ve gelişmekte olan ülkeler için sorun, ekonomik büyüme için yeterli kadroların yetişmesidir. Güncel, politik ve insan-cıl sorun cehaletin yok edilmesidir. 85 Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkesinde 210 milyon çocuktan 110 milyonu okula devam edebilmektedir. Her sene okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 20-25 milyon artmaktadır. Bu sorun nasıl çözümlenebilir?

Bir ülkenin ekonomik gelişmesi ve sanayileşmesi söz konusuysa, bu sorun kesin olarak çözümlenmelidir.

II. Dünya Savaşı sonrası geleneksel toplumlar yerlerini modern toplumlara bırakmaya başladılar. Bağımsızlıklarını 40 yıldan bu yana kazanan ülkeler, gelişmelerinin maddi ve insan kaynaklarının iyi değerlendirilmesine bağlı olduğunun bilincine vardılar. Bu nedenle milli gelişme planlarında eğitime öncelik vermişlerdir. Öncelikle çocukların ve gençlerin eğitilmesi söz konusudur. Ama okuma yazma bilmeyen yetişkinler de ihmal edilmemelidir (1970'de Dünyadaki yetişkin nüfusun % 34,2'sinin okuma - yazması yoktu).

Gelişmemiş fakir ülkelerde okuma - yazma bilmeyenler çoğunluktadır. Bireyler ekonomik bakımdan geçimlerini, ancak sağlamakta, çoğu açlıktan ölmektedir. Yetersiz beslenme ve bulaşıcı hastalıklar diğer sorunlardır. Bu ülkelerin öncelikle maddi yardımlara gerkesinimi olmakla birlikte, eğitim, ekonomik ve sosyal gelişmelerine katkıda bulunacaktır. Son 20 yıldan bu yana hükümetler ve uluslararası örgütler okuma - yazma öğretiminin öncelikle ele alınması gerektiğine inanmışlardır.

1963 Ekiminde UNESCO Genel Direktörü M. Rene Maheu, Birleşmiş Milletlerde takdim ettiği bir raporda, cehaletin barış için bir tehlike, ekonomik gelişme için ciddi bir engel olduğunu belirtmiştir.

1965'de Tahran'da, UNESCO tarafından düzenlenen kongrede Milli Eğitim Bakanları cehaletin yok edilmesi üzerine kararlar almışlardır.

Cehaletin yok edilmesi için kâğıt üzerinde kararlar almak yetmemektedir. Alınan kararların süratle uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle Dünyada cehaletin yok edilebilmesi için

kaynakların seferber edilmesi zorunludur. Ülkeler ve bölgeler arasında işbirliğine gereksinim vardır.

Cehalete Karşı Savaş Gereksinimi

Cehalet yüzyıllardan beri varolan bir olgudur. Ama XX. yüzyıla değin sorun olmamıştır. Modern dünyadan izole olmuş toplumlar geleneklerine bağlı okuma yazma bilmeyen bireylerden oluşuyordu. Cehalet günümüzde toplumların en önde gelen sorunlarından biridir. Modern ulaşım ve iletişim araçları toplumları birbirine yaklaştırmaya başlayınca toplumlar teknolojik gelişmelerin etkisinde kaldılar. Dünyanın uykuda olan çoğunluğu bağımsızlığına kavuşunca politik bilinçlenmede uyanarak gelenek ve törelerin modern teknoloji ve bilimlere yetmediğini farkettiler.

Dünyamızda 800 milyondan fazla okuma - yazma bilmeyen bulunmaktadır. Bu, yetişkin nüfusun yarısıdır. Bu sayı basit bir değerlendirmedir. Nüfus sayımı ve istatistiklerin yapılabildiği ülkelerden elde edilmiştir. Gerçekte bu sayı minimum kabul edilmelidir.

Dünyada hiç bir ülkede tümüyle % 100 okuma - yazma sağlanamamıştır. Şu ya da bu nedenle okuma - yazma bilmeyenler vardır. Ama cehalet, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde yoğundur. Yani dünyanın gelir düzeyi düşük bölgeleriyle, ekonomik ve sosyal gelişmenin zorunlu olduğu bölgelerde esas sorundur.

UNESCO'nun 1975 yılı istatistiklerine göre Asya'da 15 ve daha üst yaş grubunda okuma - yazma bilmeyenlerin sayısı 450 milyondur. Afrika'da 120 milyon, Amerika'da, 50 milyondur. Sayım yapılmayan ülkelerde de 200 milyona yakın okuma - yazma bilmeyen olduğu sanılmaktadır. Bugün dünyada yaklaşık 800 milyondan fazla okuma - yazma bilmeyen bulunmaktadır. Tüm uğraşlara karşın okuma - yazma bilmeyenler artmaktadır.

Halen dünya'da açlık ve hastalık sorunları ön plandadır. Cahil insanlar kadar aç insanlar vardır. Elbette aç olan insanın doyurulması gerekir. Ama yaşamını kazanması için gerekli olanakları da vermek gerekir. Tüm bu sorunlar eğitimle çözümlenebilir. Bireylerin zorunlu olarak bilmesi gereken temel

bilgilerin öğretilmesi, başkalarına bağlı olmadan bazı şeyleri yapmaları lazımdır.

Cehalete karşı savaşta amaç, yalnızca okuma - yazma öğretmek değildir. Bir gazeteyi, bir reçeteyi kolaylıkla okumak, gereksinimi olan hapları yapabilmektir. Bu nedenle uzmanlar, "fonksiyonel okuma - yazma" terimini ortaya attılar.

Fonksiyonel Okuma - Yazma Nedir?

Fonksiyonel okuma - yazmadan, sosyal ve ekonomik gelişmeyi oluşturan bir bütün halinde eylemler anlaşılmaktadır.

Fonksiyonel okuma - yazma, geleneksel okuma - yazmadan farklı olarak bir gelişme perspektifi içinde ele alınmaktadır. Esas olarak belirli bireysel ve kolektif gereksinimlere bağıntılıdır. Amaç, saptanmış sosyal ve ekonomik durumlara uygun olarak değişmektedir.

Geleneksel okuma - yazma taraftarları programlarında basit hesap ve okuma yazmayı öğretecek bir öğretmenle yetinmektedirler. Cahillere verecekleri başka şey yoktur. Fonksiyonel okuma - yazma programlarında okuma - yazma ve mesleki yetişme birlikte ya da ayrı olarak verilir. Birbirini tamamlayan faaliyetlerdir.

Geleneksel okuma - yazma yaygın ve yoğun bir yaklaşım gösterir. Fonksiyonel okuma - yazma da programın verildiği bölgeye ilişkin yararlı bilgiler, mesleki yetkinlik kazanılmasıyla bağlantılı bir yaklaşım izlenir.

Geleneksel okuma - yazma programları benzerdir, fonksiyonel okuma - yazma programları özel durumlar ve amaçların farklılığı gözönünde bulundurularak değişken ve çeşitlidir.

Fonksiyonel okuma yazma fikri, Dünya çapında büyük umutlarla ortaya çıkmıştır. 52 ülke UNESCO'ya bu denemeye katılacağını bildirmiştir.

Uzmanlara göre, fonksiyonel okuma yazmada, birey, kendi sosyal grubuna girebilen, başkalarıyla ilişki kurabilen ve gereksinimlerini karşılayabilen insandır. Fonksiyonel okuma - yazma geleceğin kapılarını açan bir anahtardır. Birey istediklerini öğrenir. Mesleki koşullarını iyileştirir. Boş zamanlarını

değerlendirir. Pratik ve sosyal yaşama etkin olarak katkıda bulunur, kendi kaderini tayin eder.

Tüm çocukların ilkokula gitmesiyle cehalet sorununun çözümleneceği söylenmektedir. Ama beklenenin sakıncalı olduğu bir gerçektir. Eğer yetişkinlerin okuma yazma sorunu ele alınmazsa, gelişmeler kösteklenecek 25 yıl gecikilecektir. Oysa 25 yıl, asırları yakalamak isteyen ülkeler için önemlidir. Bu ülkeler yetişkinlerine "kaybedilmiş kuşak" gözüyle bakamazlar. Çünkü, bu kuşak vergi veriyor, yollara bakıyor, toprağı işliyor, ticarete katkıda bulunuyor. Bu kuşaktır ki oy veriyor, işsiz kalabalıkları oluşturuyor, bu kuşağı yok sayamayız.

Ayrıca velilerin okuma - yazma bilmemeleri çocukları da rahatsız etmektedir. Eğitilmemiş velilerin çocukları okul sorunları karşısında bocalamaktadırlar.

Dünyada eğitim hakkı üniversal bir gerçektir. Savaşın kazanılması için tüm silahların, kaynakların seferber edilmesi gerekir. Yalnız okuma - yazma öğretmek çözüm değildir. Sorun, savaşın fonksiyonel okuma, yazmayla etkin olarak yapılmasıdır. Bu nedenle tüm kaynakların harekete geçirilmesi gerekir.

Cehalete Karşı Savaşta Ne Yapılıyor?

Fonksiyonel okuma - yazma fikrinin ortaya atılmasıyla 1970'lerde çeşitli ülkelerde 12 proje uygulamaya geçmiştir.

Bir kaç örnek verilirse :

Cezayir : 1967'de kampanya başlamıştır, tarım ve endüstriyle ilgili üç bölgede proje uygulanmıştır. Öğretmen eksikliği önceleri en büyük engeldi. Sonra bu sorun çözümlenmiştir.

Madagaskar : Üç kırsal bölgede, fonksiyonel okuma - yazma beş senelik bir süre için başlamıştır. Hazırlık çalışmaları en iyi koşullar altında tamamlanmıştır.

Suriye : Proje bir endüstri kentiyle, sulak bir tarım bölgesinde üç senelik bir süre için uygulanmıştır. Amaç, çiftçilerin bölgenin gelişimine katılmalarını kolaylaştırmaktır.

İş ve finans çevreleri, fonksiyonel okuma - yazmanın gelişme projelerindeki rolüyle ilgilenmektedirler. 1969 Ocagında İtalyan Hükümetinin daveti üzerine Roma'da toplanan bankerler, ekonomistler ve kurum şefleri, tarım ve endüstride üretimin artmasında fonksiyonel okuma - yazmayı bir etken olarak kabul ettiler. Modern tarım ve endüstri kuruluşları bölgesel, ulusal ve uluslararası bankalar ve özel kuruluşların, kaynaklarının bir kısmını okuma yazma bilmeyen çiftçilere ve işçilere ayırmaları salık verilmiştir. Ayrıca sendikalar da fonksiyonel okuma yazmayla ilgilenmektedirler.

"Öğrenmek için geç değildir" diye bağıriyordu, beyaz kamyonun çatışındaki adam. Elindeki afişi toplanan kalabalığa gösterdi. Yakında okuma - yazma kursu başlayacak! Halk ertesi akşam bir toplantıya davet edildi. Okuma - yazma öğretileceği, çocuklar hastalanınca ne yapılması gerektiğinin öğretilebileceği açıklanacaktır.

Bu sahne Afrika'da geçmektedir. Başka formlar altında Asya, Latin Amerika ya da Ortadoğuda geçmektedir. İran'da genç onbaşı at üzerinde kilometreleri aşarak köye ulaşmıştır. Libya'da jep üzerinde halk kampanyaya davet ediliyordu. Peru'da okuma - yazma kursunun başladığı dağlara çekilen mavi ve beyaz bayraklarla ilan edilmişti.

1897'de Rusya'da nüfusun % 26,3'ü okuma - yazma biliyordu. Devrim sonrası halkın % 80'i okuma yazma bilmiyordu. Lenin, cehaleti bir numaralı düşman ilan etmişti. 1920'de çocuklar için okullar inşa edilmeye başlandı. Aynı zamanda yetişkinler için okuma - yazma kampanyası başlatıldı. 1949 nüfus sayımında, Sovyetlerde okuma - yazma bilmeyenler nüfusun % 1,5'uydu.

Meksika'da 1944 yılında cehalete karşı genel bir kampanya başlatıldı. II. Dünya Savaşının çalkantıları bitince Doğu ve Güney Avrupa ülkelerinde kampanyalar yoğunlaştırıldı. Aynı hareket bağımsızlığını yeni kazanan Afrika ülkelerinde görüldü.

Cehalete karşı verilen savaş, 1964'de UNESCO ve Cenevre Uluslararası Eğitim Bürosu'nun birlikte yaptıkları bir anketle değerlendirildi. Ankete yanıt veren 88 ülkeden 25'i artık ülke-

lerinde okuma - yazma bilmeyen kalmadığını bildirdiler. Diğerleri de yakın bir gelecekte sorunun çözümleneceğini bildirmişlerdir.

Cehalete karşı verilen savaş, değişik biçimlerde olmaktadır. Bazı milli programlar, tüm yetişkinlere okuma - yazmayı öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu programların gerçekleşmesi zordur. Diğer durumlarda çabalar özel gruplar için yapılmaktadır; fabrika işçileri, köylüler, ev kadınları, işsiz yetişkinler, askerler, tutuklular, şöförler, esnaflar. Bu çabalarda ekonomik ve sosyal gelişmeyle bazen bağlantı kurulur, bazen kurulmaz. Ama günümüzde gelişme kavramı ve cehalet arasında net bir bağlantı kurulmaktadır. Uygulanan yöntem ve materyeller (öğreticiler dahil) koşullara göre değişmektedir. Okuma - yazma kursları bazen çadırlarda, bazen kabanlarda, açık havada yapılmaktadır. Bazen bir kitap, bir kalem, iki öğrenciye de hizmet verilmektedir. Öğreticiler bazen ilkokul öğretmenleridir. bazen gönüllülerdir. En uygunu bu göreve özel olarak hazırlananlardır.

Programlar, çoğu kez hükümetler tarafından hazırlanmazlar. Genellikle uygulama, gönüllü kuruluşlar tarafından gerçekleştirilir. Hareket, kamuoyu kuruluşlarınca teşvik edilir. Bu gruplar (öğrenci, ya da dini dernekler, sendikalar, kadın kuruluşları, basın kuruluşları) bölgesel, milli ya da uluslararasıdır. Bazen ticaret ve endüstri kurumları, personeleri için kurslar düzenlerler.

İkinci Dünya Savaşından sonra gelişmekte olan çok sayıda ülke uluslararası dış yardımlardan yararlanmaktadır. Bu kuruluşlardan önde geleni UNESCO'dur. UNESCO'nun bu konudaki esas rolü katalizörlüktür. UNESCO'nun bu konudaki çalışmaları farklıdır. Cehalete karşı savaş veren ülkelerin çağrılarına burslar vermekte, uzmanlar göndermekte, okuma-yazma programlarının hazırlanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca teorik bilgilerin ve pratik uygulamaların yayılması amacıyla kongreler, seminerler ve stajlar düzenler. Uzun, ya da kısa süreli kurslarda idarecilerin ve yetişkinlerin eğitimi uzmanlarının eğitilmesini sağlar. Halihazır iki merkez fonksiyon göstermektedir.

1. Sırs-el-Layyan, Birleşik Arap Cumhuriyetinde
2. Patzcuara, Meksika'da.

UNESCO Tarafından Açılan Diğer Bölgesel Merkezler :

1. Pakistan'da Karachi Merkezi, okuma materyalleri hazırlamaktadır.
2. Cameroun'da Yaounde'de kitaplar basılmaktadır.

Senegal'de Dakar, okuma - yazma eğitiminde görsel - işitsel araçların fonksiyonu araştırılmaktadır. Meksika'da, Latin Amerika Eğitici Sinema Enstitüsü vardır.

Ayrıca, UNESCO, üye ülkeler ve hükümetlere bağlı olmayan kuruluşlar için, cehalete karşı savaş ve diğer eğitim sorunları üzerinde bilgi kaynağıdır.

NIÇİN OKUMA - YAZMA ÖĞRENMEK İSTENMEKTEDİR?

"Aç olmayan bir çocuğa yemek yediremezsiniz" "Öğrenmeye isteği olmayan bireyi de eğitemezsiniz"

Tüm uzmanlar bu konuda birleşmektedir. Birey yararlanacağına inandığı konu üzerinde çaba sarfetmektedir. Hindistan Hükümeti tarafından hazırlanan bir kitabın önsözünde, "Dünyadaki cehalete karşı verilen savaşların hayal kırıklığı, ya da başarısızlıkla sonuçlanması, öğreneceklerde okuma - yazma isteğinin uyandırılmamasıdır" demektedir. Elbette başarısızlığın başka nedenleri vardır. Ama motivasyon eksikliği en önemli nedendir.

"Niçin öğrenmek istiyorsunuz" sorusu tüm dünyada öğretmenler ve anketörler tarafından binlerce kez soruldu. Yanıtlar şaşırtıcı olmaktadır. Genellikle, neden ekonomiktir. Birey okuma yazma öğrenince daha iyi iş bulacağını, çiftliğini, ticaret-hanesini daha iyi işleteceğini kabul etmektedir.

Bir zamaicaine, okuma - yazma öğrenince butiğini daha iyi çalıştıracığını, bir ev kadınıda çocuklarını daha iyi yetiştireceğini bildirmektedir. Genç Niçeryalılar mektuplarını yazabileceklerini söylemişlerdir.

Cahiller, kırsal alanda kente gelince bir çok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bir eğiticinin afiş, pankart, mağazalarda fiatlar, etiketler, paketler üzerindeki yazılar Asya ve Afrika ülkelerinde kırsal kesimden kente akın vardır. Bu insanlar bir iş bulma umudu taşımaktadırlar. Ama okuma - yazma bilmemeleri sorun olmaktadır.

Cehalete karşı uğraş da olumsuz engeller vardır. Hindistanda bazı kabileler kitapları büyük olarak görmüşlerdir. Kamerunda müslüman halk, Kuran'dan başka kitap okumanın Kuran'a hakaret olacağı nedeniyle direnmişlerdir. Geleneklerde engel oluşturmaktadır. Bazı ülkelerde kadınların evin dışına çıkması yasaktır. Bazen dinsel gruplar okuma - yazmayı engellemektedirler.

Bazen okuma - yazma bilmeyenler bu soruna karşı çıkmaktadırlar. Hindistan'da bir kadın cehaletin yok olmasını istemiyor ve kampanyasını başarıyla gerçekleştiriyordu.

"Bu okullar neye yarıyorlar?" "Okuma - yazma öğrenmenin yararı nedir?" "Karnımız mı doycacak?" "Muson felaketine mi engel olacak?" diyerek propagandasını yapıyorlardı.

Propaganda etkin oldu ve öğrenci yokluğundan okuma - yazma kursu kapandı.

Öğretmenin nitelikleri de bu konuda önemlidir. Öğrenciyi isteklendirmek ve kursu başarıyla yürütmek için mesleki yetkinliğe gereksinim vardır. Denemeler göstermiştir ki çocuklar için hazırlanan materyal ve uygulanan yöntemler yetişkinlere uymamaktadır. Bir yetişkin, çocuğun öğrendiği biçimde öğrenmemektedir. Hafızası kuvvetli değildir, ama mantığı sağlamdır. 6 yaşında bir çocuk için hazırlanan alfabi onu daha az ilgilendirir. Bu nedenle yetişkinlere özgü yöntem ve materyaller hazırlanmalıdır.

Bu materyallerin hazırlanması, yetişkinler eğitimi uzmanları için çözüm pahalı, karmaşık bir sorun olarak görülmektedir. Sözcüklerin seçimi, içeriğin seçimi, sayfaların düzeni, resimlendirme, tümü okuma, yazma öğrenimin kolaylığı ve süratliliği üzerinde etkindir. Kitaptaki resim ve imajlar eğer bireyin çevresinden seçilmişse bazı detaylar önemli değildir.

Ayrıca birey okuma - yazma öğrenmeye başlayınca pratiğini geliştirebilmesi için yeni kitaplara gereksinimi vardır. Bu teks ya da kitaplarda özel olarak kaleme alınmalı ve yayınlanmalıdır.

Uzmanların değerlendirmesine göre, okuma - yazma eğitiminde en büyük engel eğitiminden bekledikleri avantajı elde edemeyen öğrencilerin hayal kırıklığıdır. Bu avantajlar eğer ekonomikse hayal kırıklığı daha şiddetli olmaktadır. Çeşitli ülkelerde okuma - yazma öğrenenler, öğrenim bitiminde devletten bir iş beklemektedirler.

GELİŞMELER

Dünyada cehalete karşı savaşta önemli adımlar atılmıştır. Farklı ülkelerde milli kampanyalar başlatılmıştır.

Liberia'da tüm gençler kampanyaya katılmıştır. Venezuela'da 100.000 öğrenci ana, baba ve yakınlarını okuma - yazma öğretmişlerdir. Bazı hükümetler ordu'da okuma - yazma kursları düzenlediler. İran, İsrail, Venezuela bu tip kampanyada başarılı oldular.

Gönüllü kuruluşlarda kampanyalarda etkili olmuşlardır. Sendikalar, dini topluluklar, mesleki birlikler, kadın dernekleri, gençlik hareketleri. Bu kuruluşlar çabalarını okuma - yazma bilmeyen üyeleri üzerine yoğunlaştırmışlardır.

Nitelikli öğretmen eksikliği, planlamacıları meşgul eden en önemli sorundur. Kısa süreli stajlar bu konuda geçerli çözüm olarak kabul edilmektedir.

Radio ve Televizyonun Cehalete Karşı Savaşta Kullanılması

Televizyon ve Radyonun cehaletle savaşta kullanılması çeşitli ülkelere göre değişmektedir. Sorun yalnız eğitsel değildir, ülkelere göre sosyal ve ekonomik sorunlarda önemlidir.

1969'da UNESCO tarafından yapılan bir araştırmada 40 ülkede radyo ve televizyonun cehalete karşı kullanılması açıklanmaktadır.

40 ülke ankete verdikleri yanıtta radyodan faydalandıklarını belirtmişlerdir. 1969 da 21 ülke televizyondan yararlanıyordu. Televizyon yayınlarının pahalılığı yayılmayı önlemektedir. Radyo temel araç rolünü oynamaya devam edecektir.

Televizyon uydularının meydana çıkması faydalanma alanını genişletebilecektir. Transistörlü radyoların ucuz olması, savaşta insanların bilgilerini ve yetiştirmelerine olanak vermektedir.

Radyo ve televizyon kullanılmasının nedenleri ilginçtir. Televizyon seyircilerinin sınıfsal niteliği ülkeden ülkeye değişmektedir. Çoğu ülkelerde orta sınıf televizyon seyretmekte ve antenler fakir mahallelerde yükselmektedir. Orta Amerika'da bir UNESCO uzmanı şöyle demektedir "Haklı ya da haksız bir çok kişi için televizyon iyi bir gıdadan daha önemlidir."

Radyonun kullanılmasındaki birinci neden, ayrıcalıkları kaldırılması, insanları ortak birliğe ulaştırmasıdır. Televizyon sınıfları çoğaltmakta öğretmen eksikliğini gidermektedir. Ayrıca doğrudan bir eğitim aracı olup en iyi yardımcı öğretmen durumundadır. Diğer avantajları, seçiciliği, en iyi öğretmenleri en iyi yönetmenleri kullanmış olmasıdır. Radyonun kullanılması ise yayın alanının genişliği, günlük değişimleri vermesi ve transistörlü olmasıdır.

Cehalete Karşı Savaşta Dil Sorunu

Dünyada kaç tane dil vardır? Takriben 2800 konuşan dil vardır. Dilcilere göre bu sayı 4000 i aşmaktadır.

Cahillein hangi dilde okuma - yazma öğrenmeleri gerekir? En iyi yanıt ana dilleridir. Ama yazılı bir dil yoksa ne yapmalı? Bazen yazılı bir dil olan ama sınırlı çevre tarafından kullanılan dil varsa ne yapmalı?

Her iki durumda değişik çözüm yolları önerilebilmektedir. Birinci durumda büyük çaba sarfederek yeni bir sistem hazırlanabilir. İkinci durumda en yaygın dilden öğretim başlanabilir.

Yabancı bir dilden yararlanılarak okuma - yazma öğrenilmesi olanaklıdır?

Bu soruya psikolog ve sosyologlar olumsuz yanıt veriyorlar. Çünkü dil halkın kültür ve kişiliğini tamamlayan bütünü bir parçasıdır. Her dil ister ilkel, ister modern doğduğu kültürün özeliğini yansıtır.

Bu engeller çok az sayıda insan tarafından konuşulan dillerin olduğu bölgelerde çözümü güç sorunlar yaratmaktadır. Hindistan'da bir köyden, diğer köye farklı dil konuşulmaktadır.

Hükümetler için dil seçiminde diğer etkenlerde önemlidir. Bağımsızlığını yeni kazanan ülkelerde etkin gruplar bir millet halinde birleştirilmesi isteniyorsa resmi bir dil seçmek gerekir, Tüm eğitim bu dilde yapılır.

Farklı dillerin ve diyaleklerin bulunduğu Afrika kıtasında sorun önemlidir. Eğer konuşulan dil yazı diliyse, kullanılma şansı daha çoktur. Örneğin: Haossa dili Nijer ve Nijeryada yaygındır. Oysa Nijerya İngiliz, Nijer Fransız sömürgesi olmuşlardır. Sonuçta iki tip Haossa alfabesi biri Fransızca fonetik diğeri İngilizce fonetik üzerine kurulmuşlardır. Birini öğrenen diğeri okuyup - yazmada güçlük çekmektedir.

Uzmanların düşüncelerine göre dillerin yenilenmeleri ve ıslah edilmeleri gerekmektedir. Yazılı olmayan bir dilin kullanma alanına geçmesi uzun zaman almaktadır. Bir uzmanın iddiasına göre Yoruba dilinde 57 farklı zaman vardır.

SONUÇ :

Birleşmiş Milletlerin isteği üzerine UNESCO cehaletin yok edilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası alanda somut ve etkin önlemleri hazırlamak için çalışmalarını yoğunlaştırmaktadır.

Okuma - yazma savaşının başarılı olabilmesi için parasal sorunlar ivedilikle çözümlenmelidir. Cehaletin yaygın olduğu ülkelerde bu alan için ayrılan kaynaklar sınırlıdır. Okuma - yazma programları seyrek olarak sürekli sonuçlar vermektedir. Çünkü bu eğitimden geçenler ekonomik düzeltilmeler beklemekte-dirler.

1970 lerden sonra büyük çapta kampanyalara girişmek yerine, seçmeli stratejiler saptanmaktadır. Seçici programların uygulanabilmesi için projeler ayrıntılı olmalı ve niçin seçildikleri belirlenmelidir. Projeler iki yada üç kategoride sınıflandırılabilir.

a) Endüstrileşmenin daha önce başladığı, insan gücünün çoğunluğunun cahil bulunduğu bölgelerde kampanya başlatılabilir. Bu durumda okuma - yazma mesleki yetişmenin başlangıcına hizmet eder.

b) Tarımın Modernize olmaya başladığı kırsal bölgelerde başlanabilir. Bu durumda çiftçilere niçin yeni yöntemlerin yararlı olacağını bildirmek, anlatmak, öğretmek söz konusudur. Çiftçilere yalnız nasıl tarla sürüldüğünü, hangi tip gübre kullanmak gerektiğini öğrenmek yetmemektedir. Ama araçlarını nasıl kullanacaklarını, basit hesapları bir kooperatife katılmayı öğretmek gerekmektedir.

Ülkelerin yardım istekleriyle ilgili olarak okuma - yazma öğretimine uygulanabilecek modern iletişim tekniklerinin etkinliğini denemek amaçlanmaktadır. Bu alanda çeşitli ülkeler radyo ve televizyondan yararlanmaktadır.

Cehalete karşı savaşta uygun ortamın yaratılması gerekmektedir. Bu alanda radyo ve televizyon en etkili araçlardır. Diğer araçlardanda yararlanılabilir.

Projelerin amacına ulaşip, ulaşamadığı sürekli olarak değerlendirilmelidir. Kâğıt üzerinde alınan kararlar mutlak uygulamaya geçirilmelidir.

TÜRKİYE'DE CEHALETLE SAVAŞ

Osmanlı İmparatorluğunda, 1824 yılında devrin padişahı II. Mahmut, çıkardığı bir fermanla herkes için ilk öğretimin zorunluluğunu emretmişti. Bu fermanla önce dini konuların sonra dünya işlerinin öğretileceği belirtiliyordu. Bu emir ilköğretim sorununa zorunluluktan başka birşey getirmemişti.

1969 tarihli "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi"nin 8. maddesi Osmanlı tebasında bulunan tüm çocukların ilköğretimden

geçirileceğini belirtmekteydi. Aynı zamanda kızlar için 6-10 erkekler için 7-11 yaşları arasında okula devamı zorunlu kilmaktaydı. Önceki fermanla yalnızca erkek çocuklar düşünülürken ilk kez bu fermanla kız ve erkekler için ilköğretim zorunluğu getirilmekteydi.

Görüldüğü gibi zorunlu eğitim Türkiye'de Fransa'dan 50, Romanya'dan 40 yıl önce gerçekleşmiştir.

Cumhuriyet Devri öncesi halkın çoğunluğu okuma yazma bilmiyordu. Toplam ilkokul sayısı 10.238 idi. Okuma yazma bilenlerin oranı ise yalnızca % 11 kadardı.

Cumhuriyet yönetimi ilk öğretime büyük önem vermiştir. Yeni yönetimin ilk önemli kanunlarından olan 20 Nisan 1924 tarihli Anayasa'nın 87. maddesi "ilköğretim devlet okullarında zorunlu ve parasızdır" demekte ve ilköğretim çağındaki çocuğun ilköğretimden geçebilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını devlete bir görev olarak vermektedir.

Kemal Atatürk 1 Mayıs 1923'de yaptığı konuşmasında, "Tüm köylünün okuma yazma bilmesi, vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıtacak kadar coğrafya, tarih ve ahlâk bilgileri öğretilmesi, eğitimin ilk hedefi olmalıdır" demiştir.

Atatürk cehalete karşı savaş kampanyasını bizzat başlatmış kentleri, köyleri dolaşarak halka alfabe öğretmiştir.

1928 yılında Arap alfabesinin yerini Latin alfabesi alınca yetişkinler kitleler halinde okula gitmeye başladılar. 16-45 yaş arasındaki herkesin okuma yazma öğrenmesi zorunlu tutuldu.

Yazı devriminden hemen sonra Halk dersaneleri ve Millet Mektepleri açıldı. Bu okullar A ve B kursları olarak ikiye ayrılmıştır. İlk grup sadece okuma - yazma öğreniyor. İkinci grup ise kompozisyon, aritmetik, sağlık ve yurttaşlık bilgileri de öğreniyordu. Kurslar okul binalarında veriliyor, okulsuz köyler gezici okullardan yararlanıyordu.

Millet Mektepleri 1928-1929 yıllarında bir milyondan fazla sertifika vermiştir. 1929 dan kapanış yılları olan 1940'a değin yaklaşık 1,4 milyon vatandaş sertifika almıştır.

1932-1947 yıllarında ise Halkevleri ve Halkodaları okuma yazma çalışmalarına katkıda bulunmuşlardır. Halkevleri ve

Halkodalarının bir diğer amacı da Cumhuriyet idaresinin getirdiği laiklik, milliyetçilik, çağdaşlık ilkelerini yaymak ve Atatürk ilkelerini benimsetmekti.

1960'dan sonra, ilkokul öğretmenlerinin ücret almaksızın gönüllü olarak açtıkları halk dersanelerinde okuma yazma eğitimi verilmiştir.

1959'dan sonra Ordu'da okuma yazma kursları açılmıştır. Bu program AİD tarafından desteklenerek okuma yazma bilmeyen erlere temel eğitim vermeyi amaçlıyordu. Her yıl ortalama 50.000'er, bu programlara katılmaktadır.

Planlı dönemde, halk dersaneleri, gezici okullar, orduda okuma yazma kursları ve diğer bakanlıklarca yürütülen kurslar okuma yazma öğretiminde etkin olmuştur.

Tüm bu çabalara rağmen Türkiye'de cehalete karşı savaş kazanılamamıştır. Milli Eğitim Bakanlığının açıklamalarına göre 0-6 yaş grubu dışında genel nüfusun 13 milyonu okuma-yazma bilmemektedir. Bu sayının 6 milyonu 12-44 yaş grubunu oluşturan aktif nüfus arasında yer almaktadır.

Türkiye, 40 yıldır Cehaletle savaştığı halde okur - yazar olmayanların sayısının her yıl artmasının en önemli nedeni, hızlı nüfus artışıdır. 1927'de yaklaşık 13,5 milyon olan nüfus 1980'de üçkatını aşarak 45 milyona çıkmıştır. Okuma - yazma programları nüfus artışına ayak uyduramamıştır.

Tüm geri kalmış ülkeler gibi Türkiye'de de okur - yazarlık oranı yaş gruplarına, bölgeler ve cinsiyete göre değişmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar :

L'alphabétisation fonctionnelle. Pourquoi et Comment. Unesco, Paris, 1970.

Atatürk T.B.M.M. Birinci Dönem Üçüncü Toplantı Yılıni Açarken, Cilt 1, s. 6.

Burnet, May. **La bataille de l'alphabet.** Unesco, Paris, 1965.

Erny, Pierre. **Les Premiers pas dans la Vie de l'enfant d'Afrique Noire,** l'Ecole 11, Rue de Sèvres Paris 1972.

Kaya, Y. Kemal, **İnsan Yetiştirme Düzenimiz,** Nüve Matbaası, Ankara, 1977.

Maddison, John. **Le Role de La Télévision et De La Radion Dans l'Alphabetisation** Etudes et Document, D'information. No : 62, Unesco, Paris, 1971.

2 Mayıs 1936 tarihli Meclis Zabıtlarından, Cilt II, s. 206.

Taanille, Frank, **Les 56 Afriques.** P. CM/Petite collection, Maspero, Paris, 1979.

Unat F. Reşit. **Türkiye Eğitim Sisteminin 'Gelişmesine Tarihi Bir Bakış,** M E. B. Yayını, Ankara, 1964.